

Toolkit doe-het-zelfisolatie

Handreiking: opties en aandachtspunten

1. Mogelijke aanpakken

Met de Specifieke Uitkering (SpUk) Lokale Aanpak Isolatie (LAI) zet je als gemeente een eigen isolatieprogramma op voor koopwoningen. Het doel van de regeling is dat er één of meer isolatiemaatregelen (eventueel in combinatie met ventilatiemaatregelen) worden genomen in slecht geïsoleerde woningen. Er is per woning gemiddeld tussen de € 1.790 tot ruim € 2.500 per woning in te zetten voor isolatie afhankelijk van uw gemeente. De regeling is gericht op de kwetsbaarste woningeigenaren die in een slecht geïsoleerd huis wonen met energielabel D of lager. Met de volgende opties bied je woningeigenaren zowel financiële hulp als ontzorging.

a. Bijeenkomsten

Om inwoners te ontzorgen bij doe-het-zelfisolatie kunnen gemeenten bijeenkomsten organiseren over het zelf uitvoeren van isolatiemaatregelen. Tijdens deze bijeenkomsten kan een expert of ervaringsdeskundige informatie geven over de verschillende mogelijkheden en aandachtspunten. Ook is het mogelijk om bepaalde klussen op locatie te demonstreren of gezamenlijk te oefenen en zo ervaring op te doen. Uit onderzoek blijkt dat ruim driekwart (78%) van de huiseigenaren (van woningen gebouwd vóór 1994) regelmatig (soms tot vaak) klust in huis. Zij zijn mogelijk dus ook in staat om zelf te isoleren. Van deze groep is 45% ook al bereid om zelf te isoleren. Daarnaast is er ook een doelgroep (30%) die aangeeft wel te willen, maar die denkt dat klussen te ingewikkeld of tijdrovend is. Met name voor de laatste doelgroep zijn bijeenkomsten en trainingen extra relevant, zodat zij kunnen ervaren of zelf isoleren haalbaar is.

b. Financiële ondersteuning

Er zijn verschillende opties voor het financieel ondersteunen van doe-het-zelf bij woningverduurzaming waar iedere gemeente zelf de keuze in kan maken wat het beste past.

Subsidieregeling

Binnen de SpUk Lokale Aanpak Isolatie kan je een gemeentelijke subsidieregeling opzetten voor isolatieklussen. De subsidie kan achteraf of bij de start van de werkzaamheden worden aangevraagd. De VNG werkt aan een modelsubsidieverordening die je kunt gebruiken bij de vormgeving van deze regeling. Deze wordt zo snel mogelijk beschikbaar gesteld. Een aantal andere bruikbare en nu al beschikbare voorbeelden staan hieronder. Let op dat deze verordeningen zijn die niet specifiek gemaakt zijn voor deze SpUk en dus niet precies aan de voorwaarden voldoen.

- [De algemene modelsubsidieverordening van de VNG](#)
- [Noordwijk](#)
- [Den Haag](#)
- [Steenwijkerland](#)

Voucherregeling

Binnen de SpUk Lokale Aanpak Isolatie kan je een voucherregeling opzetten voor de aanschaf van isolatiemateriaal of de huur van apparaten voor relatief eenvoudige isolatieklussen. Met vouchers is het mogelijk om isolatiemaatregelen voor te financieren. Er hoeft dus niet achteraf subsidie aangevraagd te worden. Deze vouchers kunnen online worden ingewisseld of bijvoorbeeld bij mkb en bouwmarkten in de eigen gemeente.

Lening (SVn)

Buiten de SpUk Lokale Aanpak Isolatie is het mogelijk om via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn) een Duurzaamheidslening aan te bieden in de eigen gemeente. Dit is een lening waarmee tegen gunstige voorwaarden energiebesparende maatregelen in en aan woningen kunnen worden gefinancierd. Een [voorbeeld](#) van hoe je dit kunt doen is hier te vinden. NB: het [Nationaal Warmtefonds](#) financiert uitsluitend isolatiemaatregelen uitgevoerd door bouwbedrijven.

c. Communicatie

Daarnaast is het mogelijk om de doe-het-zelfaanpak in de gemeente te ondersteunen met communicatie. Landelijk komt er een campagne over het belang bij doe-het-zelf bij woningverduurzaming. Deze campagne wordt uitgevoerd door Stichting Milieu Centraal en zal via verschillende kanalen worden ingezet. Het is mogelijk om ook op lokaal niveau te communiceren over de mogelijkheden van doe-het-zelfisolatie, met een boodschap gericht op de specifieke aanpak van de gemeente. Deze communicatiemiddelen zijn te vinden op de site van [Volkshuisvestingnederland](#). Voor eventuele vragen kan info@milieucentraal.nl gecontacteerd worden.

2. Algemene aandachtspunten

a. Samenwerking

Er zijn verschillende partijen met wie gemeenten kunnen samenwerken. Allereerst adviseren we om inspiratie op te doen via andere gemeenten. Daarnaast kunnen de energieloketten ondersteunen bij het uitwerken, opzetten en/of uitvoeren van een doe-het-zelfaanpak. Onderwijsinstellingen of sociale initiatieven blijken in sommige gemeenten ook goede partners te zijn. Daarnaast kunnen andere partijen in de keten een rol spelen, zoals mkb of bouwmarkten waar het isolatiemateriaal aangeschaft wordt. In praktijkverhalen vertellen diverse gemeenten over hun aanpak met subsidies, leningen en initiatieven.

b. Efficiënt aanbesteden

Om producten en diensten als maatregel in te zetten moet de gemeente deze aanbesteden. Een efficiënte aanbestedingsvorm zorgt ervoor dat de gemeente de producten en diensten snel tot haar beschikking heeft, en dus eerder met de aanpak aan de slag kan. De keuze van een aanbestedingsvorm is vaak afhankelijk van de hoogte van het geschatte bedrag van dienst of product(en) die je wilt aanbesteden. Deze richtlijnen zijn opgenomen in het inkoopbeleid van de gemeente. Over het algemeen duurt een aanbestedingsproces langer wanneer het geschatte bedrag hoger is. Hierdoor kan aanbesteden met percelen (efficiënt op de korte termijn) of raamcontracten (efficiënt op de lange termijn) in sommige gevallen de doorlooptijd verminderen. Op www.pianoo.nl/nl/inkoopproces vind je meer informatie over het inkoopproces en de verschillende aanbestedingsvormen. Wil je hulp bij het bepalen van de efficiëntste aanbestedingsvorm? Dan kun je terecht bij:

- De inkoopadviseur van jouw gemeente
- Het expertisecentrum voor aanbesteden: [Pianoo](#)

c. Staatssteunregels

Wanneer jouw gemeente van plan is om energiebesparingsmaatregelen te financieren, moet je rekening houden met de staatssteunregels. Voor een uitgebreide beschrijving van de staatssteunregels, de uitwerking van de criteria, toepassing van de de-minimisverordening en de Algemene Groepsvrijstellingsverordening, verwijzen wij je naar de website van Kenniscentrum Europa decentraal: www.europadecentraal.nl

d. Kwaliteit en effectiviteit

Voor de effectiviteit van isolatiemaatregelen is de kwaliteit van de uitvoering van groot belang. Een correcte uitvoering bespaart namelijk de meeste energie, wat bijdraagt aan het overkoepelende doel van CO₂-reductie in de gebouwde omgeving. Het is bij de vormgeving van een doe-het-zelfaanpak dan ook belangrijk om hier aandacht aan te besteden. Dit kan door hiervoor in de communicatie aandacht te vragen en bij financiële regelingen bewijslast te vragen. Er bestaan verschillende plekken waar materiaal aangeboden wordt, maar dit voldoet niet altijd aan de kwaliteitseisen van de lokale aanpak. Er zijn gevalideerde kluswijzers, die stap voor stap uitleggen wat gedaan moet worden. Deze kluswijzers zijn gemaakt in samenwerking met verschillende partijen binnen de keten om een zo hoog mogelijke kwaliteit te verkrijgen. Zo is er een kleine kans op fouten en problemen. De kluswijzers zijn nu te vinden op de website van [Milieu Centraal](#) en [Doe het zelf. Doe het duurzaam!](#). Daarnaast is er een website voor doe-het-zelvers die alle informatie bij elkaar bundelt. Deze informatie kan onderaan de site van [Verbeterjehuis](#) gevonden worden.

In 2022 is in samenwerking met de doe-het-zelfbranche en RVO een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van uitgevoerde isolatiemaatregelen (binnenkant dak-, binnenkant gevel- en vloerisolatie) door doe-het-zelvers. Deze maatregelen zijn gekozen omdat doe-het-zelvers ze enerzijds vaker uitvoeren en omdat ze anderzijds 'eenvoudiger' zijn dan andere isolatiemaatregelen waarvoor meer kennis, materiaal en/of mankracht nodig zijn (bijvoorbeeld spouwmuurisolatie of glisolatie). Uit de [rapportage](#) van dit onderzoek blijkt dat van de uitgevoerde klussen bij dak- en vloerisolatie het merendeel van voldoende kwaliteit of beter is. Bij gevelisolatie (de binnenwand) is de steekproef te klein om conclusies te trekken.

e. Gezondheid

Ook voor de gezondheid van de bewoners is de kwaliteit van de uitvoering van isolatiemaatregelen van groot belang. Met een correcte uitvoering verklein je namelijk de kans op vocht- en schimmelproblematiek. Meer informatie hierover vind je bij de [Aanpak vocht en schimmel](#). Daarbij is het nadrukkelijk van belang om naast isolatie ook aandacht te besteden aan ventilatie. Meer informatie hierover vind je op [Ventilatie in huis | Milieu Centraal](#).

f. Veiligheid

Bij de uitvoering van de isolatiemaatregelen zijn veiligheidsmaatregelen aan te raden. Klussen die aan de binnenkant van het huis uitgevoerd kunnen worden, zijn makkelijker omdat er minder extra materiaal nodig is (zoals steigers, ladders en hoogwerkers). Ook is er minder gevaar door externe omstandigheden (windstoten etc.). Het is dan ook aan te raden om bij doe-het-zelf alleen dit soort klussen te stimuleren. Daarnaast is het tijdens de klussen ook van belang om rekening te houden met de veiligheid van de klussers zelf en huisgenoten. Bij bedrijven wordt gewerkt met protocollen en veiligheidsvoorschriften. De hierboven genoemde kluswijzers van de isolatieklussen besteden expliciet aandacht aan veiligheid.

g. Fraude

Een belangrijk aandachtspunt bij de (financiële) ondersteuning van doe-het-zelfisolatie is het beperken van het risico op fraude. Bijvoorbeeld als de voucher of het isolatiemateriaal kan worden doorverkocht. Het is daarom belangrijk om een goede controlesystematiek te ontwikkelen. Deze systematiek verschilt bij vooraf aanvragen versus achteraf aanvragen. Zo zal er bij vooraf aanvragen een hoger risico zijn op fraude en is een intensievere controle op de uitvoering daarom aan te raden.

h. Milieuvriendelijke materialen

Het is mogelijk om bij de doe-het-zelfaanpak het gebruik van milieuvriendelijke isolatiematerialen extra te stimuleren. Zo kun je woningeigenaren wijzen op de [lijst met materialen en de bijbehorende milieu-impact](#) van Milieu Centraal, zodat doe-het-zelvers een bewuste keuze kunnen maken. Er is op dit moment geen verplichting om een bepaalde milieuprestatie te behalen. Wel is het mogelijk om het gebruik van materialen met een hoge milieuprestatiescore te belonen met een bonusbedrag. Meer informatie over milieuprestatie vind je op de [Nationale Milieudatabase | milieuprestaties van bouwwerken](#).

i. Natuurinclusief isoleren

Bij het isoleren van woningen en gebouwen moet worden voldaan aan de Wet Natuurbescherming (Wnb). Dit betekent dat er rekening moet worden gehouden met de beschermde diersoorten, zoals vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen. Gemeentelijke Soortenmanagementplannen (SMP's) worden als belangrijk instrument gezien om de soortenbescherming en na-isolatieopgave in goede samenhang te realiseren. In een SMP staan maatregelen, gedragsregels en afspraken om ruimtelijke ontwikkeling, beheer en bescherming van soorten mogelijk te maken. Met een SMP kan een generieke ontheffing op gebiedsniveau worden verkregen voor vijf of tien jaar.

Er zijn middelen vrijgemaakt om provincies en gemeenten te ondersteunen bij het treffen van maatregelen ter bescherming van de dieren. Om particuliere woningeigenaren te ontzorgen en te voorkomen dat er voor iedere woning afzonderlijk een ecologisch onderzoek moet worden uitgevoerd, zet BZK in op SMP's. Op basis van een SMP kunnen provincies een gebiedsgerichte ontheffing aan de gemeente verlenen voor alle ingrepen, vaak voor een periode van 10 jaar. BZK zet in op een landelijke uitrol van het SMP. Hiervoor is 44 miljoen euro vrijgemaakt. De regeling wordt uiterlijk in november opengesteld. Gemeenten en provincies kunnen aanspraak maken op de regeling voor het tot stand laten komen van SMP's. Op [natuurvriendelijkisoleren.nl](#) vind je meer informatie over de SMP methodiek, net als op [Wet Natuurbescherming: wat zegt de wet? | Milieu Centraal](#).

j. Energielabel

Het is belangrijk om documentatie van de verbeteringen aan woningen goed te bewaren. Zo kunnen woningeigenaren op een later moment aantonen met welke isolatiewaarde het gebouw is verbeterd. Als een energielabel wordt opgenomen door een energieprestatieadviseur mag deze geen destructief onderzoek doen, dus de informatie moet ten tijde van het aanbrengen van de maatregel gedocumenteerd worden. Een bouwbedrijf stuurt veelal een offerte of factuur met alle gegevens in één document. Bij zelf-uitgevoerde maatregelen is dit anders: alleen winkelfacturen zijn waarschijnlijk niet voldoende omdat niet alle informatie erop staat. Daarom is het verstandig om:

- Foto's te maken van het gekochte materiaal met daarop de isolatiewaarde (RD- of RC-waarde)
- Foto's te maken van vóór, tijdens en na de isolatieklus
- Winkelfacturen te digitaliseren (winkelbonnen zijn veelal vergankelijk).

Een energieadviseur heeft de volgende documentatie nodig om een energielabel vast te stellen. Dit geldt voor alle aangebrachte maatregelen, dus ook als het is geïnstalleerd door een erkend bouwbedrijf.

De EP-W adviseur stelt de isolatiewaarde ter plaatse vast door visuele waarneming. Daarbij worden onderstaande documenten als bewijsvoering meegenomen en vastgelegd in het projectdossier volgens BRL9500-W en ISSO opnameprotocol 82.1.

- De factuur met daarop het adres waar de isolatiemaatregelen zijn uitgevoerd en materiaal-specificatie (merk, type, dikte en hoeveelheid). Uit de factuur moet duidelijk blijken op welke isolatiemaatregel(en) de factuur betrekking heeft. De op de factuur vermelde hoeveelheid ingekocht materiaal moet overeenkomen met de in de praktijk aanwezige oppervlakte van de getroffen maatregel(en). Bijvoorbeeld als 60 m² dak

aanwezig is, en volgens opdrachtgever na-geïsoleerd is, dan moet de ingekochte hoeveelheid isolatiemateriaal daarmee overeenkomen.

- De gecontroleerde kwaliteitsverklaring of Prestatieverklaring volgens Europees geharmoniseerde norm (DoP) van het product (indien van toepassing). Deze mag alleen worden gebruikt als wordt aangetoond dat het betreffende product is toegepast. Dit kan door waarneming ter plaatse of door een factuur die aan bovenstaande voldoet.

k. Samenhang ISDE en SVVE

De [ISDE](#) en [SVVE](#) vereisen dat de maatregelen door een erkend bouwbedrijf worden uitgevoerd. Daarbij gelden ook bepaalde kwaliteitscriteria (zoals minimale isolatiewaardes). Het is daarom bij een doe-het-zelfaanpak niet mogelijk om de middelen uit de SpUk Lokale Aanpak Isolatie te stapelen met de ISDE of SVVE. Wel is het mogelijk om een deel van de isolatiemaatregelen door een erkend bouwbedrijf te laten uitvoeren en een deel van de maatregelen door de eigenaar zelf. Op de subsidie uit de SpUk kan echter alleen beroep worden gedaan als er aan de isolatievoorwaarden van de [ISDE](#) wordt voldaan.